

РЕЦЕНЗИЯ

От Проф.Вихра Крумова Миланова, дмн

Началник на Клиника по психиатрия, УМБАЛ“Александровска“, София
на дисертационния труд за получаване на образователна и научна степен „Доктор“ по
научна специалност „Психиатрия“ на д-р Татяна Иванова Телбизова, докторант на
самостоятелна подготовка

в Катедра “Психиатрия и медицинска психология“, МУ, Варна

Научен ръководител: проф. д-р Мариана Димитрова Арnaudова-Жекова, дм, Катедра
„Психиатрия и медицинска психология“, Медицински университет, Варна

Научен консултант: проф. Иван Стоянов Александров, д.пс.н.

Тема: „Специфика и динамика на болковите симптоми и преживявания при пациенти с
депресия“

Професионално направление: 7.1 „Медицина“

Научна специалност : ” Психиатрия ”- 03.01.20

Настоящата рецензия е изготвена в изпълнение на Заповед № Р-109-172/23.04.2021г.
на Ректора на Медицински университет – Варна въз основа на Протокол № 42/19.04.2021г
на Факултетния съвет на факултет „Медицина“ към Медицински Университет - Варна

Биографични и професионални данни за докторанта:

Д-р Татяна Иванова Телбизова е родена през 1976 г. в гр. Варна. Завършва медицина през 2001 година в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ гр. Варна. В периода от 2002 г. до 2010 г. работи в сферата на фармацевтичната индустрия. През 2008 г. става магистър по бизнес администрация в Нов Български Университет. От 2012 год. работи като лекар-ординатор в психиатрична клиника в УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна. Придобива специалност по съдебна психиатрия през 2017 г., специалност по психиатрия през 2019 год., като

успоредно с това обучава студенти като хонорован преподавател. През 2019 г., след проведен конкурс, е назначена като редовен асистент в Катедра по психиатрия и медицинска психология и става докторант на самостоятелна форма на обучение в същата катедра. Води упражнения по психиатрия и медицинска психология на студенти по медицина, дентална медицина, лаборанти, помощник фармацевти – българо- и англоезично обучение. Член е на Български лекарски съюз и на Българската психиатрична асоциация.

Болката е сложно преживяване, обект на изучаване от специалисти в различни области на познанието – философия, психология, медицина и др.

Болката, според Международната асоциация за изучаване на болката, е „неприятно сетивно и емоционално преживяване, свързано с актуално или потенциално увреждане на тъканите. Тя е най-ранният симптом на увреда на тъканите или на заболяване“.

Болката може да затрудни ежедневните ни дейности и да забави възстановяването на движението. Може би най-голямо значение има фактът, че болката може да промени стила на живот и да се отрази на работата, взаимоотношенията и независимостта ви.

Болката винаги е субективна и всеки човек изпитва болка по свой собствен начин.

Настоящият научен труд е посветен на причинно-следствените взаимовръзки между афективните и сетивни променливи на болката и тяхното влияние върху спецификата и динамиката на преживяванията, свързани с болката.

Анализ на дисертационния труд:

Дисертационният труд се състои от литературен обзор, цели и задачи на проучването, хипотези, материал и методика, резултати от собствените проучвания,

обсъждане на резултатите, изводи, приноси, заключение, книгопис, представени на 179 страници и са илюстрирани от 77 таблици и 20 фигури.

Литературният обзор показва добро познаване на проблема - обхванати са 370 литературни източници, от които 16 на кирилица и 354 на латиница.

Направен е критичен анализ на съвременното състояние на проблема и съответно са изведени изводи за непокритите нужди от досегашните изследвания. Болката е разгледана от различни страни – разпространение, теории за възникване, невробиология. Специално внимание е обърнато на факторите, свързани с хроничната болка, като генетични, пол, възраст, социални и медицински фактори.

В подраздел, посветен на болката и полиморбидност, е представена връзката между хроничната болка от една страна и инсомния, депресия, шизофрения, деменция от друга.

Прегледана е литературата за предразполагащи и протективни фактори на болката.

Биопсихосоциалният модел подкрепя тезата, че индивидуалният отговор към болката, респективно преживяванията, е продукт на взаимодействието на биологични, психологични и социални фактори. Депресията оказва влияние върху проявите на болката – интензитет, продължителност. Тревожността също оказва влияние на болковото преживяване. В повечето случаи тревожните симптоми съпътстват депресивните синдроми при хроничната болка и определят по-тежкото протичане.

Литературният материал е оценен творчески и при формулиране на целите и задачите и хипотезата на дисертационния труд. Целта е да се изследва влиянието на тежестта на депресията и тревожността върху интензитета на болката и тяхното влияние върху спецификата и динамиката на болковите симптоми при коморбидни болни с хронична болка и депресия. Задачите на дисертационния труд са определени в съответствие с поставената цел. Представени са и хипотези, по които е работено в научния труд.

Авторката е използвала широк набор от инструменти: работна карта за социодемографски данни, клинична оценка; оценъчни инструменти: HAM-D-17;

MMSE; Въпросник за оценка на тревожността на Ч.Спилбъргър; Визуално аналогова скала за количествено определяне на болката (VAS); Полуструктурирано интервю за изследване на болкови симптоми и преживявания.

Приложени са съвременни статистически методи.

Представени са и процедури за включване и изследване на болните

Д-р Телбизова е изследвала 120 (98 жени и 22 мъже) болни на два етапа със съответния набор оценъчни инструменти.

В раздела „Резултати“ са представени данни от описателната статистика на 120 болни с хронична болка, която обхваща възраст, пол, семейно положение, образование, давност на хроничната болка, давност на депресията /при 50.8% от извадката/, антидепресивно лечение, тежест на депресивните симптоми, ситуативна тревожност по време на двата етапа на изследването, личностна тревожност, интензивност на болката в двата етапа на изследването.

В отделен подраздел се съобщават резултатите от корелационния анализ на Pearson между основните групи показатели, изследвани в рамките на проучването – резултатите от скалите VAS, HAM-D-17, STAI-Y1 и STSI-Y2 в общата извадка и в двете субгрупи лица с хронична болка без депресия и с хронична болка с депресия. Установени са значими корелации между всички показатели през двата етапа на изследването, като свързаността между показателите е много по-висока през втория етап на изследването. Съобщават се резултати за значими корелации през втория етап между тежестта на депресията и ситуативната тревожност; между тежестта на депресия и интензивността на болката; между интензивността на болката и ситуативната тревожност. През първия етап също са намерени значими корелации: между тежестта на депресията и интензивността на болката; между ситуативната и личностната тревожност; между интензивността на болката и ситуативната тревожност. И за двата етапа корелацията между тежестта на афективната симптоматика и интензивността на болката е с висока степен на корелация. Сходни резултати се намират и при регресионния анализ – депресията е основен фактор, който влияе на интензивността на болката при пациенти с хронична болка и

депресия. Отбелязва се, че депресията влияе върху ситуативната тревожност. Лечението на афективните прояви при болни с хронична болка, повлиява сетивната компонента на болката и има благоприятен ефект. Симптомите на депресия и тревожност са част от общото състояние и влияят на болковите усещания. Контент-анализа на преживяванията, като качествен метод, изследва техния смисъл и честота. Авторката отбелязва, че болните с хронична болка и депресия имат преживявания, свързани с чувството на вина и възмездие за минали грешки. При повторното изследване болни с хронична болка без депресия показват нарастване на честота на преживяванията на страдание и наказание, т.е. времето преживяно в болка е прогностичен белег за развитие на депресия.

Д-р Телбизова отделя специално място на индивидуалните преживявания за обособяване на специфични и доминиращи преживявания за общата група на болни с хронична болка и депресия

Докторантката е направил 11 извода, които са в отговор на поставените задачи.

Като основни постижения могат да се изтъкнат изследванията, които показват комбинираното влияние на трите променливи - тежест на депресия, ситуативна тревожност и личностова тревожност и обяснява в голяма степен разликите в интензивността на болката при болни с хронична болка и депресия.

Изведените приноси са три, които са с теоретична и практическа насока.

Темата на представения за рецензиране дисертационен труд е актуална и съвременна. Позитивните страни на дисертацията са несъмнени. Нейната цел е точно и конкретно формулирана. Етапите на изследването са представени като отделни задачи. Съществува логическа и смислена връзка между отделните части на дисертацията. Те се отнасят както към изследваната област, методологията и методиките, така и към подробният анализ на получените резултати и направените изводи и обобщения. Резултатите, дискусията, изводите и приносите са коректно и аналитично представени. Текстът е ясен и се чете без затруднения. Значителна част

от анализите имат реална практическа и методична насоченост.

В раздел „Обсъждане“ д-р Телбизова обобщава резултатите от изследването, задълбочено анализира своите собствените данни. Недостатъчно са обсъждани собствените резултати със съобщеното в литературата.

За бъдещо изследване, като продължение на сегашното, бих препоръчала да направи анализ на резултатите и да се оценят кои от факторите са с предиктивна протективна стойност за по-благоприятно протичане и изход от преживяванията, свързани с хроничната болка.

Авторефератът отразява в сбита и обобщена форма дисертационния труд. Научното изследване и неговото описание в статии, доклади, в самата дисертация и в автореферата са собствена разработка на дисертанта.

Д-р Телбизова има 3 публикации, тясно свързани с темата на дисертационния труд и още 1 научна изява.

Заклучение

Трудът на д-р Татяна Иванова Телбизова на тема „Специфика и динамика на болковите симптоми и преживявания при пациенти с депресия“ покрива изискванията за качествените и количествените критерии на ЗРАС за присъждане на образователната и научната степен «Доктор» в област на висшето образование „7. Здравеопазване и спорт“ по професионално направление „7.1. Медицина“ и научна специалност „Психиатрия“.

Давам своята позитивна оценка за проведеното изследване, постигнатите резултати и приноси и предлагам на почитаемото научно жури да гласува положително за д-р Татяна Телбизов, докторант на самостоятелна подготовка.

София, 20.05.2021г.

Подпис:

Проф. д-р В. Миланова, дмн